

29.9.2022

SA/2022/66968

Eduskunta
Sivistysvaliokunta

Viite: Kirjallisen lausunnon pyyntö sivistysvaliokunnalta 21.9.2022

Asia: HE 154/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Pyydettyinä lausuntona esitän kunnioittavasti seuraavan.

Lausuttavana oleva hallituksen esitys vuoden 2023 talousarviosta sisältää monia hyviä linjauksia ja perusteltuja kohdennuksia tutkimusrahoituksen suhteen. Akatemia käsittelee lausunnossaan seuraavia teemoja:

- tutkimus ja kehittämistoiminta, kohti 4 %:n investointitavoitetta
- osaavan työvoiman saatavuus

Suomen Akatemian pitää erittäin arvokkaana sitä, että hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023 tukee vahvasti Suomen tavoitetta nostaa tutkimus- ja kehittämismenot 4 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuoteen 2030 mennessä. Valtion T&K-toiminnan rahoituksen kokonaissummaksi vuonna 2023 arvioidaan 2,4 miljardia euroa. Summa sisältää hallituskaudella aiemmin päätetyt merkittävät panostukset yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen sekä Suomen Akatemian rahoitukseen. Talousarvioesitys vuodelle 2023 kasvattaa TKI-toiminnan mahdollisuuksia luoda liiketoiminnan ja yhteiskunnan kehittämiseen tarvittavaa vahvaa osaamispohjaa.

Talousarvioesityksen ohella valmisteilla oleva lakiesitys valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta on antamassa suunnitelmallisen näkymän 4 prosentin tavoitteen saavuttamiseksi. Pitkäjänteinen ja ennustettava TKI-rahoitus antaa mahdollisuudet kasvattaa Suomen T&K-alan kansainvälistä houkuttelevuutta ja tukee toimialan kansainvälistä yhteistyötä edistäen elinkeinoelämän ja julkisen sektorin uusiutumista ja siten osaltaan vahvistaen suomalaista yhteiskuntaa näinä epävarmoina aikoina.

Suomen Akatemian myöntämä vertaisarviointiin perustuva kilpailtu rahoitus on keskeinen tekijä tutkimuksen laadun ja vaikuttavuuden edistämiseksi ja osaavien ihmisten koulutuksen pohjana. Akatemian tulostavoitteiden toteuttamiseen käytetään momenttien 29.40.51, 29.40.53, 29.40.54 ja 29.40.66 määrärahoja.

Suomen Akatemian myöntövaltuudeksi esitetään (momentit 29.40.51 ja 29.40.53) kaikkiaan 427,5 miljoonaa euroa, joka sisältää EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman mukaisen 4,75 miljoonan

euron valtuuden. Valtuudesta 20 000 000 euroa on tarkoitettu tutkimusinfrastruktuurien vahvistamiseen ja 50 000 000 euroa yliopistojen profiloitumisen vahvistamiseen. Lisäksi vuodelle 2023 osoitetaan 10 miljoonan euron valtuus EuroHPC-toiminnan kansalliseen vastinrahoitukseen. Strategisen tutkimuksen myöntövaltuus (mom. 29.40.54) on 55,6 miljoonaa euroa. Momentti 29.40.66 sisältää valtiosopimukseen perustuvien kansainvälisten järjestöjen rahoitusosuudet.

Akatemia suunnittelee kasvavan valtuuden kohdentamista muun muassa lippulaiva -ohjelman vahvistamiseen sekä nk. Proof of Concept -rahoituksen pilotointiin, jonka tavoitteena on lisätä tutkimuksen kaupallista hyödyntämistä ja pienentää Akatemian ja Business Finlandin välistä rahoituskapeikkoa.

Lippulaiva -ohjelman tavoitteena on luoda korkeatasoisen tutkimuksen ja osaamisen keskittymiä. Ne mahdollistavat tutkijoiden ja muiden toimijoiden aktiivisen vuorovaikutuksen ja tuottavat monenlaista hyötyä yhdistämällä huipputason tieteellisen työn ja taloudellisen sekä yhteiskunnallisen vaikuttavuuden edistämisen. Vuonna 2018 aloittaneen ensimmäisen lippulaiva -ohjelman väliarvioinnin tulokset ovat vaikuttavia: kuuden ensimmäisenä aloittaneen lippulaivan kahden ensimmäisen toimintavuoden aikana on tuotettu yli 4 000 tieteellistä julkaisua ja 227 tohtorintutkintoa, yhteistyötä oli tehty yli 800 uuden kumppanin kanssa ja luotu yhteensä 2 400 työpaikkaa. Yritysrahoituksen osuus rahoituksesta on ollut kaksinkertainen ja EU-rahoituksen viisinkertainen verrattuna Akatemian lippulaivarahoitukseen. Patentteja on tuotettu 200 kpl ja start-up yrityksiä on syntynyt 160 kpl.

Tutkimusinfrastruktuurien merkitys korkeatasoisen T&K -toiminnan mahdollistajana on voimakkaasti lisääntymässä ja ne edellyttävät merkittäviä investointeja. Esitetty rahoitus EuroHPC supertietokoneeseen liittyvien ja sitä hyödyntävien tutkimushankkeiden kansalliseen vastinrahoitukseen ja tieteen datanhallinnan ja laskennan tutkimusinfrastruktuurien ajantasaisena pitämiseen ovat tärkeitä panostuksia.

Akatemia kehittää rahoituskokonaisuuttaan yhdessä sidosryhmien kanssa, viimeisin esimerkki on nuorelle tutkijasukupolvelle suunnatun rahoituksen uudistus. Tutkimuksen ja osaamisen keskittymien osalta Akatemia edistää tiivistä yhteistyötä Akatemian rahoittamien lippulaivojen ja Business Finlandin rahoittamien veturiyritysten kesken.

Akatemian tehtävänä TKI-järjestelmän kokonaisuudessa on rahoittaa korkeatasoista tutkimusta kansainväliseen vertaisarviointiin perustuen. Tiukkaan laatuarviointiin ja kilpailuun perustuva korkealaatuinen tutkimus uudistaa tiedettä, kehittää yhteiskuntaa ja luo innovaatiokykyä. Se on myös keskeinen tekijä tutkimuksen laadun ja vaikuttavuuden edistämässä ja osaavien ihmisten koulutuksen pohjana. Tutkimus voi tukea parempaa tulevaisuutta laadukkaiden tutkimustulosten levittäessä yhteiskunnan eri sektoreille. Tutkimustulosten liikkuvuuden lisäksi myös yhdessä tekemisen ja yhteistyön kautta edistetään tutkimuksen hyödyntämistä. Ei sovi myöskään unohtaa sitä, kuinka suuri on tutkimuksen vaikuttavuus osaavien ihmisten liikkuvuuden kautta.

SUOMEN AKATEMIA

Tutkimuksella on keskeinen rooli osaamisen ja korkeatasoisen koulutuksen tukena. Suomen Akatemian kautta yliopistojen tutkimus- ja koulutustoimintaan kohdentuva rahoituslisäys vaikuttaa myös korkeimpaan opetukseen. Koulutus ja tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta ja niiden tuottama osaaminen uudistavat suomalaista yhteiskuntaa ja työelämää.

Tutkimus luo myös sivistystä ja auttaa meitä ymmärtämään mennyttä ja nykyisyyttä. Tutkittu tieto luo vahvan perustan osaamisen kehittämiseen ja tiedonlukutaitoon yhteiskunnan eri sektoreilla.

Maailmanpoliittinen tilanne korostaa tiedon ja osaamisen huoltovarmuutta. On välttämätöntä, että huolehdimme Suomessa pitkäjänteisesti tiedon ja osaamisen huoltovarmuudesta kehittämällä TKI-järjestelmää tasapainoisesti huomioiden eri sektoreiden toimijat sekä tutkimuksen vaikuttavuuden erilaiset aikajänteet. Lisäksi meillä tulee olla riittävä oma osaamista myös Suomen ulkopuolella tuotettujen tieteellisten tulosten seuraamiseen, ymmärtämiseen ja edelleen kehittämiseen. Oma korkeatasoinen tutkimus on edellytys sille, että osaamme hyödyntää muualla tehtyä tutkimusta ja ylläpitää korkeatasoista koulutusta.

Ratkaisujen löytämisessä aikamme monimutkaisiin ja toisiinsa kytkeytyviin muutoksiin keskeistä on se, kuinka hyvin ymmärrämme eri ilmiöitä ja niihin vaikuttavia tekijöitä sekä se, kuinka vahvan ja monipuolisen osaamisen varaan toimintasuunnitelmiamme tässä ajassa rakennamme.

Ylijohtaja, tutkimus

Riitta Maijala

Johtaja

Liisa Savunen

